

Στρατηγική επιχειρηματική ανταγωνιστικότητα

Παύλος Εμμανουηλίδης

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΜΑΝΑΤΖΜΕΝΤ
ALBA GRADUATE BUSINESS SCHOOL AT THE AMERICAN COLLEGE OF GREECE

Νικόλαος Τραυλός

ΠΡΥΤΑΝΗΣ, ΚΑΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΕΔΡΑΣ «ΚΑΙΤΗ ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ» ΣΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ALBA GRADUATE BUSINESS SCHOOL AT THE AMERICAN COLLEGE OF GREECE

Περίληψη

Το παρόν άρθρο πραγματεύεται την έννοια της στρατηγικής επιχειρηματικής ανταγωνιστικότητας και της διατηρησιμότητας του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος ελληνικών εταιρειών στα πλαίσια του εξελισσόμενου ελληνικού οικονομικού μοντέλου ανάπτυξης.

Μετά από μια σύντομη αναφορά στη βιβλιογραφία σε ό,τι αφορά τη διατηρησιμότητα του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, την ανάπτυξη και διατήρηση ειδικών δεξιοτήτων ως πηγών πλεονεκτημάτων αλλά και της θεωρίας του «Ανταγωνιστικού Πλεονεκτήματος των Εθνών», το άρθρο κωδικοποιεί εθνικούς συντελεστές που οδηγούν σε συγκεκριμένα δυνητικά εθνικά πλεονεκτήματα και εθνικά μειονεκτήματα – αναπτυξιακές τροχοπέδες.

Στη συνέχεια, πραγματοποιείται μια απόπειρα καταγραφής υποσχόμενων κλάδων και υποκλάδων δραστηριότητας στους οποίους οι ελληνικές επιχειρήσεις μπορούν να αναπτύξουν ειδικά και διατηρήσιμα διεθνή ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα.

Ακολουθεί μια σύνθεση σε ό,τι αφορά τον στρατηγικό σχεδιασμό ελληνικών επιχειρήσεων στο εθνικό αυτό πλαίσιο με αναφορές και σε προτεραιότητες της Δημόσιας Διοίκησης.

Η βασική θέση των συγγραφέων είναι ότι η Ελλάδα είναι προικισμένη με φυσικούς και επίκτητους παράγοντες ανταγωνιστικότητας οι οποίοι μπορούν να αποτελέσουν βάσεις δημιουργίας δυναμικών ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων σε πληθώρα κλάδων, με την προϋπόθεση άρσης αναχρονιστικών εμποδίων και ανασχέσεων. Εταιρείες που δραστηριοποιούνται σε ανταγωνιστικούς κλάδους απορροφούν, ανασυνθέτουν και οικειοποιούνται εθνικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα ανοίγοντας τον δρόμο προς τη διεθνή ανταγωνιστικότητα, την ανάπτυξη και την ευημερία.

Εναπόκειται πρωτίστως στη Δημόσια Διοίκηση να διαμορφώσει το ανταγωνιστικό πλαίσιο, αίροντας τις αναπτυξιακές τροχοπέδες και αφήνοντας ελεύθερες τις δυνάμεις του ανταγωνισμού και των αποδεδειγμένων ελληνικών δεξιοτήτων, αλλά και στις ελληνικές επιχειρήσεις να χαράξουν στρατηγικές και πολιτικές που θα εκμεταλλευτούν διεθνείς ευκαιρίες, βασιζόμενες στα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα τόσο αυτά που αντλούν από τους εθνικούς συντελεστές όσο και αυτά που στρατηγικά δημιουργούν σε επίπεδο εταιρείας ή cluster, ώστε να κερδηθεί η μάχη της ανταγωνιστικότητας στους διεθνείς στίβους.

Εισαγωγή

Από την εποχή των κλασικών έργων του Adam Smith (1776) και του David Ricardo (1817) είχε γίνει σαφής η άμεση συσχέτιση του πλούτου των εθνών με την εξειδικευμένη ανταγωνιστική παραγωγή βασισμένη σε τοπικά συγκριτικά πλεονεκτήματα και τη μετέπειτα ανταλλαγή μέσω του διεθνούς εμπορίου.

Τα κρίσιμα συνεπώς ερωτήματα που εγείρονται για τη χώρα μας, η οποία ευρίσκεται λόγω της παρατεταμένης κρίσης σε αγωνιώδη φάση αναπροσανατολισμού του αναπτυξιακού της μοντέλου, είναι τα εξής:

Ποια είναι τα συγκριτικά ανταγωνιστικά ελληνικά πλεονεκτήματα πάνω στα οποία μπορούν να βασιστούν επιτυχημένες επιχειρηματικές στρατηγικές και διοικητικές πολιτικές, οι οποίες θα επιτύχουν παγκοσμίου κλάσης ανταγωνιστικότητα σε ορισμένους κλάδους και θα παράξουν αξία, θέσεις εργασίας και ανάπτυξη, ώστε να ωθήσουν την εθνική οικονομία από το σημερινό τέλμα προς την πρόοδο και την ευμάρεια; Ποιος πρέπει να είναι ο ρόλος των επιχειρήσεων και της Δημόσιας Διοίκησης στην εθνική αυτή προσπάθεια ανταγωνιστικότητας και ανάπτυξης, την τόσο κρίσιμη και επείγουσα για τη χώρα μας σήμερα;

Το ελληνικό «παράδοξο»

Πριν την ανάλυση των ελληνικών ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων και συνεπαγόμενων επιχειρηματικών στρατηγικών και απαραίτητων διαρθρωτικών αλλαγών και προς διευκόλυνση της περαιτέρω θεωρητικής και πρακτικής θεώρησης, είναι χρήσιμο να συζητηθεί το λεγόμενο ελληνικό «παράδοξο», δηλαδή η αποδεδειγμένη ικανότητα των Ελλήνων να «τα καταφέρνουν» στους διεθνείς ανταγωνιστικούς στίβους και «να μην τα καταφέρνουν» συλλογικά στη χώρα τους.

Μπορεί να αναλογιστεί κανείς, για παράδειγμα, τη συνεχιζόμενη κυριαρχία της ελληνόκτητης πλοιοκτησίας η οποία κατέχει, ακόμα και σήμερα, την πρώτη θέση σε χωρητικότητα στον τόσο νευραλγικό κλάδο της παγκόσμιας εμπορικής ποντοπόρου ναυτιλίας, με 3.428 πλοία μεγέθους άνω των 1.000 dwt συνολικής χωρητικότητας 245 εκατομμυρίων dwt που αντιστοιχούν στο 16% της παγκόσμιας χωρητικότητας (Πηγή: Ναυτεμπορική, 16/7/2013).

Ίδου λοιπόν το «παράδοξο»: Μία «πτωχευμένη», ουσιαστικά, χώρα που στηρίζεται από τους εταίρους της για να αποφύγει την κατάρρευση εξακολουθεί να κρατά τα σκήπτρα και την παγκόσμια πρωτοκαθεδρία στον ζωτικής σημασίας και τεράστιας έντασης κεφαλαίου διεθνοποιημένο κλάδο της παγκόσμιας ναυτιλίας, ξεπερνώντας παραδοσιακές ναυτικές δυνάμεις όπως η Ιαπωνία, η Γερμανία, η Ολλανδία, η Κίνα και οι Ηνωμένες Πολιτείες.

Μπορεί ακόμα να δει κανείς τις δεκάδες χιλιάδες των Ελλήνων που διαπρέπουν στον ακαδημαϊκό, επιστημονικό, επιχειρηματικό στίβο σε χώρες όπως οι ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Αυστραλία, Γερμανία, Γαλλία, Ελβετία, κ.ο.κ. Υπολογίζονται σε πάνω από 3.000 οι Έλληνες ακαδημαϊκοί που διαπρέπουν σε Πανεπιστήμια των ΗΠΑ, ενώ συνεχώς καταφθάνουν ιστορίες επιτυχίας Ελλήνων του εξωτερικού είτε στον επιχειρηματικό είτε στον επιστημονικό στίβο. Ενδεικτική είναι η ύπαρξη έξι ελληνικής καταγωγής Αμερικανών στη λίστα Forbes 2013 των 400 πλουσιότερων Αμερικανών με περιουσίες που κυμαίνονται από 2,5 έως 4 δισεκατομμύρια δολάρια, αλλά και η ύπαρξη τεσσάρων ομογενών μας στη νέα Κυβέρνηση της Αυστραλίας που ορκίστηκε τον Σεπτέμβριο του 2013.

Τα παραδείγματα βρίθουν. Η ανάλυση του αυταπόδεικτου φαινομένου του «ελληνικού παραδόξου» καταδεικνύει την ύπαρξη σημαντικών δυνητικών ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων, τα οποία μπορούν υπό κατάλληλες προϋποθέσεις να αποτελέσουν τη βάση επιτυχημένης ανάπτυξης ή και να ατροφήσουν, εάν οι συνθήκες δεν είναι ευνοϊκές και υπάρχουν εθνικά μειονεκτήματα που δρουν ως τροχοπέδη, εξουδετερώνοντας τα εν δυνάμει πλεονεκτήματα και οδηγώντας σε εθνικές «χαμένες ευκαιρίες». Θα αποκαλέσουμε τα εν υπνώσει πολλές φορές πλεονεκτήματα αυτά «δυνητικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα» και θα στρέψουμε ένα μέρος της ανάλυσης και σε αυτά, καθώς πιστεύουμε ότι μπορούν να αποτελέσουν σημαντικούς πυλώνες ανταγωνιστικότητας και αειφόρου ανάπτυξης στην Ελλάδα της μετά την κρίση εποχής.

Θεωρητικό υπόβαθρο

Κεντρική θέση στη βιβλιογραφία της Επιχειρηματικής Στρατηγικής περί ανταγωνιστικότητας κατέχει η έννοια του διατηρήσιμου ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος (Barney, 1991), το οποίο συνήθως πηγάζει από μία αρχική καινοτομία και προσδίδει υπεροχή σε μια επιχείρηση σε ό,τι αφορά την ικανοποίηση αναγκών χρηστών και πελατών μέσω της παροχής αγαθών και υπηρεσιών σε σχέση με τους ανταγωνιστές της. Το ανταγωνιστικό λοιπόν πλεονέκτημα το οποίο είναι κεντρικό ζητούμενο στην ανάπτυξη μιας επιτυχημένης επιχειρηματικής στρατηγικής είναι σχετικό –σε σχέση με τον ανταγωνισμό–, είναι πελατοκεντρικό και είναι χρήσιμο εφόσον είναι σχετικά διατηρήσιμο, δηλαδή δεν βασίζεται σε στοιχεία τα οποία μπορούν εύκολα και γρήγορα να γίνουν αντικείμενο τέλει απομίμησης από τον ανταγωνισμό. Η έννοια της σχετικής διατηρησιμότητας, η οποία είναι θεμελιώδους σημασίας για την ανταγωνιστικότητα, προέτρεψε τους ερευνητές να εμβαθύνουν στις πηγές του πλεονεκτήματος και να αναφερθούν εκτός από συγκεκριμένους και δεδομένους συντελεστές ανταγωνιστικότητας σε πολύπλοκους γνωσιολογικούς παράγοντες εμπλεγμένους σε ιδιοσυγκρασιακές οργανωσιακές δομές, οι οποίοι δεν μπορούν να τύχουν γρήγορης απομίμησης. Άλλοι ερευνητές αναφέρθηκαν σε δυναμική εξέταση του πλεονεκτήματος όπου, στο διάστημα που απαιτείται ώστε να επιτευχθεί απομίμηση, η καινοτομούσα επιχείρηση έχει τη δυνατότητα να περάσει σε υψηλότερα επίπεδα προϊόντων/υπηρεσιών και ικανοποίησης χρήστη (Lippman and Rumelt, 1982). Υπάρχει επίσης συχνή αναφορά στη βιβλιογραφία σε ειδικές δεξιότητες (core competencies) ως πηγές πλεονεκτημάτων, οι οποίες αποτελούν δεξαμενές οργανωσιακής τεχνολογίας, γνώσης και εμπειρίας και οι οποίες βρίσκουν πολλαπλές εφαρμογές σε συνεχή ανάπτυξη διαδοχικών καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών που προσδίδουν αξία και κερδίζουν τη μάχη του ανταγωνισμού (Prahalad and Hamel, 1990). Με αυτήν τη θεώρηση, το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα δεν έγκειται πρωτίτως στα προσφερόμενα προϊόντα και τις υπηρεσίες αλλά στη βαθύτερη ικανότητα μιας επιχείρησης, ενός cluster, ενός εθνικού συστήματος να καινοτομήσει και να παράγει συνεχώς προϊόντα και υπηρεσίες, είτε ποιοτικά διαφοροποιημένα είτε χαμηλότερου κόστους, για αντίστοιχα προϊόντα του ανταγωνισμού, τα οποία κερδίζουν τις ανταγωνιστικές μάχες διεθνώς.

Οι έννοιες του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος και της ανταγωνιστικότητας αναφέρονται τόσο σε επιχειρηματικό επίπεδο ανάλυσης όσο και σε κλαδικό αλλά και εθνικό επίπεδο δημιουργώντας μια σχετική σύγκυση. Η ανάλυση καθίσταται δυσκολότερη και εξαρτάται από τον τρόπο προσέγγισης και από το επίπεδο ανάλυσης. Στην ουσία, αυτά τα τρία επίπεδα ανάλυσης είναι σχετιζόμενα σε έναν βαθμό, καθώς οι επιχειρήσεις λειτουργούν συνήθως σε κλαδικά και εθνικά πλαίσια από όπου αντλούν πόρους και υπόκεινται σε μία πληθώρα παραγόντων οι οποίοι επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητά τους σε σημαντικό βαθμό. Αυτό βέβαια δεν εμποδίζει τις επιχειρήσεις να καινοτομούν ή να εισέρχονται σε νέους κλάδους, ξεφεύγοντας έτσι από τα στενά κλαδικά πλαίσια ή να διεθνοποιούνται αντλώντας πόρους από πολλαπλά εθνικά συστήματα, ξεφεύγοντας έτσι από τα στενά εθνικά πλαίσια. Σε κάθε περίπτωση, όμως, η πλειονότητα των επιχειρήσεων ακόμα και πολυεθνικών έχει συνήθως αναφορά σε ένα κεντρικό κλαδικό και εθνικό σύστημα βάσης, μεταφέροντας σε έναν σημαντικό βαθμό συντελεστές και μειονεκτήματα/πλεονεκτήματα από το μακροοικονομικό στο μικροοικονομικό επίπεδο. Εναπόκειται περαιτέρω στη στρατηγική της επιχείρησης να κάνει καλή χρήση αυτής της κληρονομιάς και ενδεχομένως να αναπτύξει γνώση, δεξιότητες και πλεονεκτήματα που βασίζονται μεν στα κλαδικά/εθνικά πλαίσια αλλά μπορούν να προχωρήσουν και πέραν αυτών.

Τι είναι λοιπόν αυτό που καθορίζει τη συλλογική ανταγωνιστικότητα και την πλουτοπαραγωγική ικανότητα κάθε χώρας; Πώς τα εθνικά πλεονεκτήματα/μειονεκτήματα επηρεάζουν συγκεκριμένα κλαδικά και εταιρικά πλεονεκτήματα; Γιατί συγκεκριμένοι κλάδοι είναι ανταγωνιστικοί σε συγκεκριμένες χώρες ή και περιοχές; Γιατί παραδείγματος χάριν οι ΗΠΑ υπερτερούν σε διαφορετικούς κλάδους, όπως η παραγωγή και διάθεση ταινιών, η κατασκευή αεροπλάνων, απορρυπαντικών, ιατρικών μηχανημάτων; Γιατί η Ελβετία σε εμπόριο, φαρμακοβιομηχανίες, υφάσματα, μηχανήματα, σοκολάτα; Γιατί η Ιταλία σε μάλλινα υφάσματα, κεραμικά πλακίδια, μπότες του σκι, σπορ αυτοκίνητα, μηχανήματα βιομηχανικού αυτοματισμού; Γιατί η Γερμανία σε χημικά, οπτικά, μηχανήματα, αυτοκίνητα κ.ο.κ. Ακόμα και σε τοπικό επίπεδο πώς εξηγείται η συγκέντρωση πληροφορικής βιομηχανίας στη Silicon Valley, βιομηχανιών τροφίμων στην Parma, γραβατοποιιών στο Como, οπτικών στο Wetzlar της

Γερμανίας, γουνοποιών στην Καστοριά ή εφοπλιστικών οικογενειών καταγόμενων από τη Χίο; Τι είναι αυτό που καθιστά διεθνώς ανταγωνιστικούς συγκεκριμένους κλάδους σε συγκεκριμένες περιοχές; Σε ποιους κλάδους μπορεί να προσβλέπει η Ελλάδα; Τι σημαίνει αυτό για τις εταιρικές στρατηγικές και για τις κρατικές ή τοπικές πολιτικές ανάπτυξης στο κυνήγι της πολυπόθητης διεθνούς ανταγωνιστικότητας που είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την πλουτοπαραγωγική ικανότητα κάθε χώρας, αλλά και κάθε πόλης ή περιοχής; Παρόμοια ερωτήματα γίνονται πιο επίκαιρα από ποτέ για τη χώρα μας, η οποία ευρίσκεται στον πέμπτο συνεχή χρόνο βαθιάς ύφεσης έχοντας απολέσει περί το ένα τέταρτο του ΑΕΠ. Η ανάγκη επαναπροσδιορισμού του αναπτυξιακού μοντέλου της χώρας και η έμφαση σε εξωστρεφείς κλάδους στους οποίους το εθνικό σύστημα έχει ή μπορεί να αποκτήσει διεθνούς κλάσης ανταγωνιστικότητα, έχει καταστεί πλέον υπόθεση εθνικής σωτηρίας.

Σε ό,τι αφορά τη συστηματική ανάλυση εθνικών, κλαδικών και ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων και ως μια προσπάθεια σύνθεσης και ορισμού της έννοιας του «Ανταγωνιστικού Πλεονεκτήματος των Εθνών», ξεχωρίζει το έργο του Porter (1990), ο οποίος μελέτησε επί σειρά ετών επιτυχημένους κλάδους σε 10 ανεπτυγμένες χώρες. Μελέτησε λεπτομερώς τους συντελεστές επιτυχίας πολλών κλάδων-εθνικών πρωταθλητών, όπως, μεταξύ άλλων, η ιταλική βιομηχανία πλακιδίων, η ιαπωνική ρομποτική βιομηχανία, η γερμανική βιομηχανία εκτυπωτικών μηχανημάτων και η αμερικανική βιομηχανία ηλεκτρονικών μηχανημάτων βιοπαρακολούθησης. Συνέθεσε τα ευρήματά του σε ό,τι αφορά κατηγορίες παραγόντων που επηρεάζουν την ανάπτυξη εθνικών πλεονεκτημάτων σε τέσσερις βασικές κατηγορίες:

A. Εθνικοί συντελεστές παραγωγής

Μια ευρεία κατηγορία που περιλαμβάνει εθνικούς, ανθρώπινους, φυσικούς, γνωστικούς πόρους, καθώς και χρηματοοικονομικούς πόρους και πόρους υποδομής. Αξίζει εδώ να παρατηρήσουμε ότι, ορισμένοι συντελεστές είναι δεδομένοι, όπως π.χ. το κλίμα και η γεωγραφία, ενώ άλλοι έχουν δημιουργηθεί από ανθρώπινες ενέργειες και συνεπώς μπορούν και πρέπει να αναπτύσσονται, όπως π.χ. το εθνικό σύστημα παιδείας, οι υποδομές μεταφοράς κ.ο.κ.

B. Χαρακτηριστικά της εθνικής ζήτησης προϊόντων του κλάδου

Αφορά την ποιότητα της ζήτησης για τα προϊόντα του κλάδου και τη γνώση και απαιτητικότητα των αγοραστών εντός της χώρας που αποτελεί μοχλό εξέλιξης της ποιότητας και της προσφοράς, ειδικά για τα πρώτα χρόνια εξέλιξης ενός κλάδου πριν αυτός διεθνοποιηθεί. Το επιχείρημα εδώ είναι ότι υψηλού επιπέδου πελάτες ασκούν πιέσεις συνεχούς ανάπτυξης, βελτίωσης και καινοτομίας σε έναν εθνικό κλάδο, ειδικά τα πρώτα χρόνια ανάπτυξης και τον ωθούν σε υψηλή διεθνή ανταγωνιστικότητα.

Γ. Συναφείς και υποστηρικτικές βιομηχανίες

Η ύπαρξη συναφών κλάδων και ισχυρών ανταγωνιστικών προμηθευτών δημιουργεί κάθετα clusters γνώσης και ανταγωνιστικότητας. Ο κλάδος τροφοδοτείται με υψηλού επιπέδου πρώτες ύλες και συντελεστές παραγωγής, δημιουργώντας και διατηρώντας πλεονεκτήματα έναντι ξένων εκτός cluster ανταγωνιστών που δεν έχουν παρόμοια γεινίαση και πρόσβαση.

Δ. Εταιρικές στρατηγικές, δομές και επίπεδο ανταγωνισμού

Αφορά τον βαθμό που εθνικά συστήματα, νοοτροπία και κουλτούρα επηρεάζουν τον σχεδιασμό και την ποιότητα αποφάσεων επιχειρήσεων εντός του κλάδου, καθώς και το επίπεδο του ενδοκλαδικού ανταγωνισμού που προάγει την ανταγωνιστικότητα, ποιότητα και καινοτομία, καθιστώντας τον κλάδο πιο ανταγωνιστικό προτού ακόμα αυτός διεθνοποιηθεί. Οι κλάδοι συχνά οδηγούνται σε ανάπτυξη τοπικών θυλάκων (clusters) που χαρακτηρίζονται

από έντονο εσωτερικό ανταγωνισμό ο οποίος προάγει τη συνεχή καινοτομία και ανταγωνιστικότητα αλλά και επιτρέπει μεταφορά γνώσης, βέλτιστων πρακτικών ή ακόμα και δυνατότητα οριζόντιων και κάθετων συνεργασιών και συμπράξεων (Moore, 1996). Κατ' αυτόν τον τρόπο τα μέλη του cluster πιέζονται συνεχώς να αναβαθμίσουν και να καινοτομήσουν, ώστε να παραμείνουν ανταγωνιστικά, αποκτώντας συχνά ανταγωνιστικό και γνωσιολογικό προβάδισμα έναντι πιο απομονωμένων διεθνών ανταγωνιστών τους.

Το μοντέλο του Porter παρέχει μια γενική σύνθεση παραγόντων που ευνοούν την ανάπτυξη εθνικών κλαδικών πλεονεκτημάτων και την ανάπτυξη βιομηχανικών clusters τα οποία λειτουργούν ανταγωνιστικά και παράλληλα με συναφείς κλάδους, παράγουν συνεχώς προϊόντα και υπηρεσίες αλλά και γνώση, η οποία οδηγεί με δυναμικό τρόπο στη διατηρησιμότητα του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος. Σε αυτήν την κατεύθυνση θα επιχειρήσουμε να αναδείξουμε ελληνικά δυνητικά πλεονεκτήματα, υποσχόμενους κλάδους και αποτελεσματικές στρατηγικές για την τόνωση της ανταγωνιστικότητας με βάση το εθνικό πλαίσιο.

Ελληνικά «πλεονεκτήματα», εθνικά «μειονεκτήματα» και ορισμένοι «υποσχόμενοι» κλάδοι και υποκλάδοι δραστηριότητας

Εθνικές κατηγορίες συντελεστών που οδηγούν σε δυνητικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα

1. Το ανθρώπινο κεφάλαιο – εκπαίδευση, κουλτούρα, ευστροφία, προσαρμοστικότητα

Οι δυσκολίες αιώνων έχουν συντελέσει στην ικανότητα αντιμετώπισης δυσκολιών, στην προσαρμοστικότητα και στην επινοητικότητα. Επίσης η χώρα μας εμφανίζεται να παρουσιάζει ικανό αριθμό επιστημόνων (ίσως σαν αποτέλεσμα θεώρησης της εκπαίδευσης των νέων ως υπέρτατης αξίας και επαγγελματικής διεξόδου από τη μεταπολεμική γενιά) αλλά και καλλιτεχνών σε σχέση πάντα με το μέγεθός της. Αξίζει να σημειωθεί η γνώση ξένων γλωσσών του ελληνικού πληθυσμού σε πολύ υψηλότερα επίπεδα από τον διεθνή μέσο όρο ως αποτέλεσμα του μικρού μεγέθους του ελληνόφωνου πληθυσμού, αλλά και της διαχρονικής τάσης μετανάστευσης και διεθνούς εμπορίου, η οποία συμβάλλει στην ελληνική προσαρμοστικότητα διεθνώς.

2. Clusters γνώσης

Υπάρχουν κλάδοι που μετά από πολυετή επιτυχημένη λειτουργία έχουν αναπτύξει και συσσωρεύσει διεθνούς κλάσης know-how, όπως η Τραπεζική, η Ναυτιλία, ο Τουρισμός, η Βιομηχανία Τροφίμων & Ποτών, το μαζικό Λιανικό Εμπόριο κ.ο.κ.

3. Επιστήμες – Τέχνες

Εμφανίζεται σημαντική κληρονομιά και δραστηριότητα επιστημονική και καλλιτεχνική εντός και εκτός των συνόρων δυσανάλογα μεγάλη με το μέγεθος της χώρας.

4. Γεωγραφία – Μορφολογία – Κλίμα – Γεωπολιτικοί παράγοντες

Παράγοντες φυσικά δοσμένοι που έχουν να κάνουν με το απaráμιλλο φυσικό κάλλος της μεσογειακής αυτής χώρας, τη μεγάλη ακτογραμμή και νησιωτική χώρα, και τη γεωπολιτική θέση στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων και πάνω στον θαλάσσιο εμπορικό δίαυλο Ασίας-Ευρώπης.

5. Η ανυπέρβλητη ιστορική κληρονομιά

Η πολιτιστική κληρονομιά των προγόνων παρέχει έναν κληρονομούμενο πλούτο που αποτελεί πασιφανώς δεδομένο σημαντικό παράγοντα εθνικού πλεονεκτήματος προς αξιοποίηση.

6. Πολιτικοί/οικονομικοί παράγοντες

Η σχετική πολιτική σταθερότητα και αίσθηση ασφάλειας δεδομένης της εύθραυστης κατάστασης της ευρύτερης περιοχής, αποτελεί σίγουρα έναν θετικό παράγοντα ο οποίος προσφάτως συνετέλεσε σε αύξηση του τουριστικού ρεύματος λόγω ταραχών σε γειτνιάζουσες ανταγωνιστικές χώρες. Επίσης, το κόστος εργασίας και ζωής που τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει περαιτέρω μείωση είναι σαφώς χαμηλότερο από τις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες σε σχέση και με το μεσοσταθμικό επίπεδο και επίπεδο δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού.

7. Η ισχυρή παγκόσμια ελληνική διασπορά

Η ελληνική διασπορά, δεδομένων και των επιτυχιών και της ισχυροποίησης πολλών συμπατριωτών μας στο εξωτερικό, αποτελεί έναν απίστευτο παράγοντα εθνικού πλεονεκτήματος ο οποίος παραμένει σε μεγάλο βαθμό ανεκμετάλλευτος.

Εθνικοί συντελεστές που οδηγούν σε μειονεκτήματα

Η συζήτηση για αρνητικούς συντελεστές οι οποίοι οδηγούν σε εθνικά μειονεκτήματα ή ακυρώνουν δυνητικά πλεονεκτήματα είναι καθημερινή. Θα αναφερθούμε εδώ σε ορισμένες ενδεικτικές ευρείες κατηγορίες με σκοπό την περαιτέρω εμβάθυνση και όχι την πλήρη και λεπτομερή καταγραφή τους, κάτι που διαφεύγει του σκοπού του παρόντος άρθρου.

1. Ανεπαρκείς υποδομές

Μέτρια κατάσταση τόσο των φυσικών υποδομών (π.χ. λιμένες, οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο κ.λπ.) όσο και των υποδομών προσφοράς υπηρεσιών στον κρατικό τομέα (ζωτικά προβλήματα στο εθνικό σύστημα παιδείας, υγείας, απονομής δικαιοσύνης κ.λπ.).

2. Έλλειψη επιχειρηματικής νοοτροπίας και κουλτούρας

Μέχρι πρότινος η επιχειρηματική δραστηριότητα είχε δαιμονοποιηθεί και κατηγορηθεί ως η γενεσιουργός αιτία δεινών στα πλαίσια μιας «ψευδοαριστερής» λογικής, που εμφανίζει ακόμα σημαντικές αντοχές στη χώρα μας και συντελεί στο να παραμένει κακός αγωγός της επιχειρηματικότητας σε σχέση με την πλειονότητα των ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών.

3. Κρατικισμός, γραφειοκρατία, ακατάλληλο θεσμικό πλαίσιο

Πρόκειται για πολυσυζητημένες παθογένειες του ελληνικού πολιτικού και διοικητικού πλαισίου, οι οποίες επιβαρύνουν αφάνταστα την επιχειρηματική δραστηριότητα με απαγορεύσεις, καθυστερήσεις, κόστη, θέτοντας έτσι τις ελληνικές επιχειρήσεις σε μειονεκτική θέση σε σχέση με ξένους ανταγωνιστές.

4. Υπερ-ρύθμιση

Η ελληνική νομοθεσία βρίθει αναχρονιστικών απαγορεύσεων και επιβαρύνσεων που καθιστούν την επιχειρηματική ανάπτυξη σε ορισμένους κλάδους ασύμφορη ή και αδύνατη. Χαρακτηριστικά παραδείγματα η απαγόρευση ίδρυσης μη κρατικών Πανεπιστημίων, η απαγόρευση διάθεσης μη συνταγογραφούμενων φαρμάκων από πολλαπλά κανάλια διανομής, το μέχρι πρότινος cabotage στην κρουαζιέρα, τα πάσης φύσεως αναχρονιστικά και μη ανταποδοτικά τέλη υπέρ τρίτων που επιβαρύνουν την οικονομική δραστηριότητα κ.ο.κ.

5. Υπερφορολόγηση

Υπερφορολόγηση πολιτών και επιχειρήσεων που έχει προσφάτως ενταθεί και υψηλές ασφαλιστικές επιβαρύνσεις σε σχέση με άλλα εθνικά συστήματα θέτουν τις ελληνικές εταιρείες σε κοστολογικά μειονεκτική θέση έναντι διεθνών ανταγωνιστών, ενώ μειώνουν την εγχώρια ζήτηση αγαθών και υπηρεσιών.

6. Πρόσφατη κρίση

Η πρόσφατη κρίση δημιουργεί μία επιπλέον σειρά εθνικών μειονεκτημάτων, όπως αρνητική επιβάρυνση του brand name "Greece" το οποίο καθιστά απαραίτητες κατεπείγουσες επικοινωνιακές διορθωτικές ενέργειες, πιστωτική ανεπάρκεια, μείωση εγχώριας ζήτησης, φυγή ανθρώπων, επιχειρήσεων και κεφαλαίων στο εξωτερικό, πολιτική αστάθεια, επενδυτική αβεβαιότητα κ.ο.κ.

Η ελληνική περίπτωση: Ενδεικτική καταγραφή ορισμένων «υποσχόμενων κλάδων και υποκλάδων δραστηριότητας»

Ακολουθεί κατωτέρω μια καταγραφή κλάδων και υποκλάδων οι οποίοι φέρονται ως υποσχόμενοι, καθώς βασίζονται σε μία ή περισσότερες κατηγορίες συντελεστών εθνικών συγκριτικών πλεονεκτημάτων που περιγράφηκαν ανωτέρω και, συνεπώς, εταιρείες που δραστηριοποιούνται στους κλάδους αυτούς μπορούν δυναμικά να αντλήσουν συντελεστές ανταγωνιστικότητας από το εθνικό σύστημα.

Η κατωτέρω καταγραφή είναι ενδεικτική και σε καμία περίπτωση δεν φιλοδοξεί να είναι πλήρης, καθώς τούτο εκφεύγει του σκοπού της παρούσας ανάλυσης.

1. Εξειδικευμένος τουρισμός πέραν του βασικού πακέτου «ήλιος & θάλασσα»:

- Παραθεριστική κατοικία αλλοδαπών
- Ιατρικός τουρισμός & περίθαλψη τρίτης ηλικίας
- Θρησκευτικός τουρισμός
- Πολιτιστικός/αρχαιολογικός τουρισμός
- Συνεδριακός τουρισμός
- Τουρισμός υψηλότερης εισοδηματικής κλάσης
- Θαλάσσιος τουρισμός
- Αγροτικός τουρισμός

Οι εξειδικευμένες αυτές μορφές τουρισμού πέραν του αυτονόητου sea & sun ή και συνδυαζόμενες με αυτό, αντλούν από όλες σχεδόν τις προαναφερθείσες κατηγορίες εθνικών συντελεστών και κυρίως από τις 2, 4, 5, 6, 7. Το διακύβευμα εδώ είναι μεγάλο, καθώς οι μορφές αυτές τουρισμού ενεργοποιούν και συναφείς

κλάδους (η παραθεριστική κατοικία το real estate και την οικοδομή με τα συναφή επαγγέλματα, ο ιατρικός τουρισμός τον κλάδο ιατρικών υπηρεσιών και προμηθειών κ.ο.κ.), συνεισφέροντας έτσι πολλαπλά στο ΑΕΠ, η δε φύση τους δύναται να παρατείνει την τουριστική περίοδο αμβλύνοντας έτσι την εποχικότητα του sea & sun.

2. Ενέργεια

- Αιολική ενέργεια
- Ηλιακή ενέργεια
- Πετρέλαιο, φυσικό αέριο, εξόρυξη, μεταφορές, παράγωγα

Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας βασίζονται στο κλίμα της χώρας και το πανευρωπαϊκό ρεκόρ ηλιοφάνειας πολλών περιοχών της αλλά και των ισχυρών ανέμων που συνήθως πνέουν στη νησιωτική χώρα (κατηγορία παραγόντων 4). Ήλιος και άνεμος σε αφθονία που δεν συμμετέχουν με την αναλογία που θα έπρεπε στο ενεργειακό ισοζύγιο. Τέλος, οι πρόσφατες θετικές εξελίξεις στις έρευνες κοιτασμάτων υδρογονανθράκων καταδεικνύουν ότι τα πράγματα θα μπορούσαν να έχουν πάρει καλύτερη τροπή, εάν δεν είχαμε αργήσει τόσο στις έρευνες. Σε κάθε περίπτωση, έστω καθυστερημένα, ανοίγεται ένα νέο υποσχόμενο πλουτοπαραγωγικό πεδίο με συνέργειες σε συναφείς δραστηριότητες διύλισης, μεταφοράς, εμπορίας κ.λπ.

3. Τρόφιμα – Ποτά

- Μεσογειακά προϊόντα
- Υψηλές εστίασης βασισμένες στη μεσογειακή διατροφή
- Εξειδικευμένα προϊόντα
- Τοπικά προϊόντα ΠΟΠ
- Αγνά ποιοτικά προϊόντα περιορισμένης παραγωγής

Οι μικρές σχετικά αγροτικές εκτάσεις δεν δίνουν οικονομίες κλίμακας συγκρίσιμες με διεθνείς καλλιέργειες και, σε συνδυασμό με το μεσογειακό κλίμα και έδαφος, σηματοδοτούν ως πλέον συμφέρουσα τη στροφή σε εξειδικευμένες ή/και τοπικές ποιοτικές καλλιέργειες υψηλότερης ποιότητας και προστιθέμενης αξίας σε συνδυασμό με καινοτόμους μεθόδους συσκευασίας και marketing (Κατηγορίες παραγόντων 2 και 4). Η παγκόσμια τάση υγιεινής διατροφής ευνοεί την εξαγωγιμότητα ποιοτικών μεσογειακών προϊόντων. Αναφέρουμε χαρακτηριστικά την απίστευτη ιστορία επιτυχίας του ελληνικού γιαουρτιού στις ΗΠΑ, όπου σε λίγα σχετικά χρόνια αναπτύχθηκε μία αγορά 3,5 δισ. δολαρίων.

4. Εξειδικευμένη γεωργία – Αλιεία

- Εξειδικευμένα γεωργικά προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας
- Ιχθυοκαλλιέργειες

Πέραν της εξειδικευμένης γεωργίας υψηλής προστιθέμενης αξίας, οι ιχθυοκαλλιέργειες με ποιοτικά προϊόντα είναι ένας κλάδος που ευνοείται από την απέραντη ελληνική ακτογραμμή σε σχέση με το εμβαδόν της χώρας και είναι ένας κλάδος με συνεχή παγκόσμια ανοδική πορεία και σημαντική υπάρχουσα ανάπτυξη know how στη χώρα μας, που μπορεί να αποτελέσει τη βάση για περαιτέρω καινοτομία και ανάπτυξη (Κατηγορίες παραγόντων 2 και 4).

5. Περιβάλλον

- Συστήματα αποκομιδής αποβλήτων
- Αντιρρυπαντικές τεχνολογίες

Έχοντας μείνει πίσω σε σχέση με τις περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες σε τομείς εφαρμογής αντιρρυπαντικών τεχνολογιών, υπάρχει σημαντική ευκαιρία να αξιοποιηθεί η τρέχουσα επιστημονική γνώση για ανάπτυξη των πλέον εξελιγμένων αντιρρυπαντικών τεχνολογιών και εφαρμογών (leapfrogging), δεδομένων και των επιχειρηματικών ευκαιριών που υπάρχουν ακόμα ανεκμετάλλευτες στον νευραλγικό αυτό κλάδο (Κατηγορίες 1 και 3).

6. Logistics

- Ναυτιλία και λιμένες
- Ναυτιλιακή εκπαίδευση
- Hub θαλάσσιων/χερσαίων μεταφορών
- Hub αερομεταφορών
- Ολοκληρωμένες υπηρεσίες third party logistics

Η γεωγραφική θέση της χώρας στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων και πάνω στον θαλάσσιο εμπορικό δίαυλο Ασίας-Ευρώπης σε συνδυασμό με την κυρίαρχη ελληνική θέση στην εμπορική ποντοπόρο ναυτιλία ευνοούν την ανάπτυξη υπηρεσιών logistics και μεταφορών (Κατηγορίες 2 και 4).

7. Εκπαίδευση – Επιστήμες

- Προπτυχιακή και μεταπτυχιακή πανεπιστημιακή εκπαίδευση
- Κλασικές σπουδές

Βασίζονται στις κατηγορίες παραγόντων πλεονεκτημάτων 1, 3 και 5. Η πανεπιστημιακή εκπαίδευση μπορεί να γίνει εξαγωγίμο προϊόν δεδομένης της πληθώρας άξιων ακαδημαϊκών και επιστημόνων στο εσωτερικό και εξωτερικό. Η προσέλκυση ξένων φοιτητών μπορεί να γίνει πιο εύκολα σε τομείς όπου η χώρα εμφανίζει συγκριτικά πλεονεκτήματα, όπως στις Κλασικές Σπουδές, στις Καλές Τέχνες, στο Ναυτιλιακό και Τουριστικό Μάντζμεντ, στις θετικές επιστήμες κ.ο.κ. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ριζική αναμόρφωση του αναχρονιστικού θεσμικού πλαισίου σε σχέση με την τριτοβάθμια εκπαίδευση, το οποίο έχει δυστυχώς οδηγήσει σε ακαδημαϊκή φυγή άξιων επιστημόνων στο εξωτερικό (brain drain) και σε δυσμενέστατο ισοζύγιο σπουδαστικού συναλλάγματος. Με άλλα λόγια, αντί να εξάγουμε τριτοβάθμια εκπαίδευση προσελκύοντας διεθνείς φοιτητές εισάγουμε μαζικά τριτοβάθμια εκπαίδευση με Ελληνόπουλα να συρρέουν σε Εκπαιδευτικά Ιδρύματα του εξωτερικού όχι μόνο για σπουδές μεταπτυχιακού επιπέδου αλλά και προπτυχιακού, με δυσμενείς συνέπειες τόσο στην εγχώρια παραγωγή και μετάδοση γνώσης όσο και στο ισοζύγιο πληρωμών.

8. Software – IT

- Ανάπτυξη software
- High tech εφαρμογές
- Εφαρμογές διαδικτύου και smart phones

Βασίζονται στις κατηγορίες παραγόντων 1, 2, 3 και 7. Οι νέες τεχνολογίες αξιοποιούν την παραδοσιακή κλίση πολλών Ελλήνων στις θετικές επιστήμες και δίδουν τη δυνατότητα έναρξης νέας επιχειρηματικής δραστη-

ριότητας με σχετικά μικρό κόστος. Τα ερευνητικά κέντρα και εργαστήρια των Πανεπιστημίων και Πολυτεχνείων της χώρας έχουν εξαιρετική επίδοση σε εφευρέσεις και ανάπτυξη καινοτόμων εφαρμογών που θα μπορούσαν, κάτω από κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο, να δημιουργήσουν επιτυχημένες επιχειρήσεις παραγωγής και εμπορίας ανταγωνιστικών προϊόντων υψηλής τεχνολογίας, διεθνώς. Θα μπορούσε κάλλιστα η χώρα να ακολουθήσει το παράδειγμα του Ισραήλ, όπου οι πανεπιστημιακοί της διασποράς σε συνεργασία με τους πανεπιστημιακούς των κρατικών και μη κρατικών φορέων έχουν δημιουργήσει μηχανισμούς ανάπτυξης καινοτομικών προϊόντων εξαγωγικής κατεύθυνσης με υψηλή προστιθέμενη αξία.

9. Ιατρικά – Παραϊατρικά

- Βιομηχανίες γενόσημων φαρμάκων και φαρμακευτικού υλικού
- Προσέλκυση αλλοδαπών σε εγχώριες ιατρικές υπηρεσίες
- Προσέλκυση αλλοδαπών σε εγχώριες οδοντιατρικές υπηρεσίες
- Υπηρεσίες φροντίδας τρίτης ηλικίας και χρόνια ασθενών

Βασίζονται στις κατηγορίες παραγόντων 1, 3, 5 και 6. Η υπερπροσφορά και το καλό γενικά επίπεδο των Ελλήνων ιατρών σε συνδυασμό με το χαμηλότερο κόστος παροχής ιατρικών υπηρεσιών και υπηρεσιών περίθαλψης σε σχέση με τις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, δημιουργούν πολλές ευκαιρίες ανάπτυξης ιατρικού και θεραπευτικού τουρισμού. Τέλος, η επικράτηση γενόσημων φαρμάκων στις περισσότερες κατηγορίες εκτός πατέντας φαρμάκων, η οποία έρχεται επιτέλους αν και καθυστερημένα στη χώρα μας που ακόμα παρουσιάζει χαμηλό ποσοστό διείσδυσης (32% διείσδυση στα εκτός πατέντας φάρμακα σε σχέση με πάνω από 60% στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, McKinsey, 2011) με τεράστια οφέλη για τα Ασφαλιστικά Ταμεία και το ισοζύγιο πληρωμών, δημιουργεί σημαντικές ευκαιρίες ανάπτυξης για πολλές ελληνικές φαρμακευτικές εταιρείες, οι οποίες έχουν αξιόλογες επιστημονικές και παραγωγικές υποδομές σε ό,τι αφορά τα γενόσημα, χωρίς όμως την ικανότητα να ανταγωνιστούν πολυεθνικούς ομίλους στην ανάπτυξη νέων επώνυμων φαρμάκων, δεδομένου του τεράστιου ερευνητικού κόστους που απαιτείται.

10. Μουσεία και πολιτισμός

- Νέα μουσεία - π.χ. Ολυμπιακό Μουσείο
- Διευρυμένος ρόλος μουσείων
- Διευρυμένος ρόλος μνημείων
- Φεστιβάλ διεθνούς εμβέλειας

Βασίζονται στις κατηγορίες παραγόντων 3 και 5. Υπάρχει εδώ τεράστιο ανεκμετάλλευτο δυναμικό αξιοποίησης και προβολής της πολιτιστικής κληρονομιάς και της Ελλάδας της τέχνης. Τα περισσότερα μουσεία καιτοι διαθέτουν πρωτοφανή εκθέματα είναι μουντά, μη φιλικά, χωρίς χρήση νέων τεχνολογιών και οδηγούν σε μια στεία και μονότονη εμπειρία. Οι φωτεινές εξαιρέσεις (π.χ. Μουσείο Ακρόπολης) δείχνουν τον δρόμο για περαιτέρω ανάπτυξη στα πρότυπα χωρών, όπως η Ισπανία και η Ιταλία, που αναδεικνύουν την πολιτιστική κληρονομιά τους κατά τρόπο σύγχρονο και ελκυστικό δημιουργώντας έτσι μαζικό πολιτιστικό τουρισμό με πολλαπλά οφέλη για την οικονομία. Αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι 11 εκατ. τουρίστες επισκέπτονται ετησίως την Alhambra στην ισπανική πόλη της Grenada. Αντιλαμβάνεται κανείς το μέγεθος του διακυβεύματος για την Ελλάδα του Παρθενώνα και των Δελφών.

11. Καλές τέχνες και design

- Ελληνική μόδα - ρούχο, παπούτσι, κόσμημα
- Σχολές καλών τεχνών διεθνούς κλάσης

Βασίζονται στις κατηγορίες παραγόντων 3 και 5. Υπάρχει σημαντική καλλιτεχνική παραγωγή και ταλέντο design σε σχέση με το μέγεθος της χώρας, ενώ το ελληνικό design θα μπορούσε υπό προϋποθέσεις να αναπτυχθεί περαιτέρω δημιουργώντας clusters γνώσης και παραγωγής, αντλώντας στοιχεία αμιγώς ελληνικά και ενσωματώνοντας σε σύγχρονες μορφές παγκόσμιας εμβέλειας, όπως για παράδειγμα, το άκρως επιτυχές εγχείρημα της Τελετής έναρξης των Ολυμπιακών Αγώνων, αλλά και οι επιτυχημένες δραστηριότητες ορισμένων οίκων κυρίως στον χώρο του ελληνικού κοσμήματος. Ανάμεσα στις προϋποθέσεις περιλαμβάνεται η ίδρυση και λειτουργία υψηλού επιπέδου εφαρμοσμένων Design Schools, όπου διδάσκεται ο καλλιτεχνικός σχεδιασμός αλλά και η διασύνδεση του ταλέντου και της καλλιτεχνικής δημιουργίας με την επιχειρηματική δραστηριότητα.

12. Ενεργή δραστηριοποίηση στις μεγαλύτερες αγορές απόδημου Ελληνισμού (ΗΠΑ, Αυστραλία, Καναδάς, Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο) εκ του σύνεγγυς, μέσω διαδικτύου, ή με τοπικές συνεργασίες

- Εκπαιδευτικές υπηρεσίες
- Ελληνικά τρόφιμα - ποτά - εστίαση
- Εφαρμογές διαδικτύου
- Ταξιδιωτικές υπηρεσίες
- Ψυχαγωγία
- Media και ενημερωτικές υπηρεσίες

Βασίζεται πρωτίστως στην κατηγορία παραγόντων 7. Η ελληνική διασπορά αποτελεί μια απίστευτη αγορά διψασμένη για ελληνικά προϊόντα και υπηρεσίες, κάτι που δεν γίνεται εύκολα κατανοητό σε κάποιον ο οποίος δεν έχει ταξιδέψει αρκετά και κυρίως σε χώρες όπως οι ΗΠΑ, ο Καναδάς και η Αυστραλία. Καίτοι έχουν γίνει ορισμένες ενέργειες κυρίως στον τομέα των παραδοσιακών προϊόντων, θεωρούμε ότι υπάρχει τεράστιο ανεκμετάλλευτο δυναμικό σε σύγχρονα προϊόντα και υπηρεσίες που θα πρέπει να αξιοποιηθεί ειδικά στην παρούσα συγκυρία, όπου η ανάπτυξη των εξαγωγών καθίσταται απαραίτητη για να σύρει τη χώρα από το τέλμα της κρίσης.

Οι παραπάνω κλάδοι και υποκλάδοι μπορούν να αποτελέσουν πεδία ανταγωνιστικής ανάπτυξης, καθώς βασίζονται σε μία ή περισσότερες κατηγορίες συντελεστών εθνικών πλεονεκτημάτων, ευρίσκονται δε σε διαφορετικά στάδια ανάπτυξης. Ορισμένοι κλάδοι που δεν υπόκεινται σε αναστολές «εθνικών μειονεκτημάτων», όπως η Ναυτιλία λόγω του διεθνοποιημένου περιβάλλοντος λειτουργίας, ευρίσκονται ήδη σε προχωρημένο στάδιο ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας με τη δημιουργία clusters οργανισμών που δραστηριοποιούνται, ανταγωνίζονται, συνεργάζονται με υποστηρικτικούς κλάδους, όπως η ναυλομεσιτεία, οι ναυτιλιακές νομικές υπηρεσίες κ.λπ. και συνθέτουν και αποθηκεύουν γνώση η οποία συντηρεί το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα με δυναμικό τρόπο. Άλλοι πάλι κλάδοι, όπως ο κλάδος των Μουσείων ή και ο κλάδος της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, καίτοι αντλούν σημαντικά εθνικά συγκριτικά πλεονεκτήματα, υπόκεινται σε σημαντικούς αναστολές «εθνικών μειονεκτημάτων» και με λίγες φωτεινές εξαιρέσεις δεν μπορούν να γίνουν ανταγωνιστικοί χωρίς δραστική αλλαγή του ρυθμιστικού πλαισίου παρ' όλα τα δυνητικά πλεονεκτήματα, οδηγώντας σε εθνικές «χαμένες ευκαιρίες».

Ανταγωνιστικότητα και στρατηγική ελληνικών επιχειρήσεων

Θα πρέπει να γίνει σαφές ότι, οι επιχειρήσεις και όχι τα έθνη είναι ουσιαστικά σε εμπορικό ανταγωνισμό για κατάκτηση μεριδίων αγοράς στις διεθνείς αγορές. Οι επιχειρήσεις βέβαια, ειδικά στα πρώτα στάδια ανάπτυξης, αντλούν πόρους, νοοτροπία, τρόπο σκέψης, γνώση, πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα από τα εθνικά συστήματα από τα οποία προέρχονται. Είναι επίσης σαφές ότι, ακόμα και σε κλάδους που εμφανίζουν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, κάποιες επιχειρήσεις επιτυγχάνουν, ενώ άλλες αποτυγχάνουν. Τα εθνικά συστήματα παρέχουν μία βάση εκκίνησης, μία δεξαμενή πόρων, πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων και εναπόκειται σε κάθε επιχείρηση και στη στρατηγική της να κάνει καλή επιλογή και χρήση των εθνικών συντελεστών για να επιτύχει στις διεθνείς αγορές.

Στρατηγικός σχεδιασμός πεδίων και υποκλάδων δραστηριότητας λαμβάνοντας υπόψη το εθνικό πλαίσιο δυνητικών πλεονεκτημάτων/μειονεκτημάτων

1. Στρατηγική επιλογή κλάδου/υποκλάδου δραστηριότητας και τύπου δραστηριότητας

Η πεμπουσία κάθε στρατηγικής είναι το όραμα δημιουργίας, το στρατηγικό περιεχόμενο, η απάντηση στην απλή ερώτηση του πού θέλουμε να βρεθούμε μεσομακροπρόθεσμα. Καταλυτικές συνεπώς είναι οι αποφάσεις επιλογής κλάδου/κλάδων ή υποκλάδου/υποκλάδων δραστηριότητας. Η στρατηγική επιλογή πεδίου δραστηριότητας θα πρέπει οπωσδήποτε να λαμβάνει υπόψη εθνικά ενεργά και δυνητικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα.

Με απλά λόγια μία ελληνική επιχείρηση που ξεκινά να δραστηριοποιείται στην εγχώρια παραγωγή τηλεοράσεων ή και φτηνού ρουχισμού έχει χαμηλότερες πιθανότητες επιτυχίας από μία ελληνική ναυτιλιακή εταιρεία ή μία εξαγωγική επιχείρηση ποιοτικού ελαιόλαδου.

Η στρατηγική κάθε επιχείρησης θα πρέπει να σχεδιάσει την προϊοντική/γεωγραφική στρατηγική και μεταξύ άλλων να δώσει απαντήσεις σε ερωτήματα, όπως:

- ▼ Έχουμε επιλέξει πεδίο δραστηριότητας το οποίο βασίζεται σε όσο το δυνατόν περισσότερα εθνικά πλεονεκτήματα, όπως τα προαναφερθέντα;
- ▼ Σε ποιες χώρες το εθνικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα είναι μεγαλύτερο και σε ποιες σχετικά μικρότερο ή και ανύπαρκτο;
- ▼ Υπάρχουν τρόποι να ελαχιστοποιήσουμε τα αρνητικές επιπτώσεις των εθνικών μειονεκτημάτων στα συγκεκριμένα πεδία δραστηριότητας;
- ▼ Υπάρχουν υποκλάδοι ή και κομμάτια της αγοράς που ταιριάζουν καλύτερα στο εθνικό σύστημα;
- ▼ Ποιες είναι οι τάσεις εξέλιξης των κλάδων που επιλέγουμε και η ανταγωνιστική κατάσταση;
- ▼ Υπάρχει χώρος για «δι-εθνική» καινοτομία;
- ▼ Υπάρχει λόγος να αναπτύξουμε παρουσία σε άλλες χώρες για να αντλήσουμε πλεονεκτήματα άλλων εθνικών συστημάτων ή για να δρέψουμε καρπούς συγκριτικών μας πλεονεκτημάτων;

Ειδικά για εξωστρεφείς επιχειρήσεις θα πρέπει να μελετηθεί σε βάθος ο κλάδος δραστηριότητας και τα εθνικά πλεονεκτήματα/μειονεκτήματα που τον αφορούν. Μια μικρή επιχείρηση εκ των πραγμάτων θα λειτουργήσει και θα αντλήσει πόρους από το εθνικό πλαίσιο, οπότε θα πρέπει να συμπεριλάβει στη δική της

στρατηγική SWOT ανάλυση (ισχυρά σημεία-αδύναμα σημεία-ευκαιρίες-απειλές) τα εθνικά δεδομένα, ενώ μια μεγάλη ενδεχομένως θα μπορέσει να δρέψει εθνικά πλεονεκτήματα άλλων χωρών μεταφέροντας τμήματα της αλυσίδας αξίας στο εξωτερικό. Επίσης, θα πρέπει να μελετηθούν σε βάθος οι αγορές στις οποίες σκοπεύει να εισέλθει μια εξωστρεφής επιχείρηση για να διερευνηθεί το επίπεδο του ανταγωνισμού και η διαφορά που μπορεί να κάνει το ελληνικό συγκριτικό πλεονέκτημα. Για παράδειγμα, ένα ποιοτικό ελαιόλαδο σε άσπογη συσκευασία είναι ενδεχομένως καινοτόμο premium προϊόν με μεγαλύτερες πιθανότητες επιτυχίας στο Auckland της Νέας Ζηλανδίας από ό,τι στη Μαδρίτη.

Εξωστρεφείς επιχειρήσεις έχουν πολλές δυνατότητες να δρέψουν τους καρπούς της καινοτομίας και τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα του πρώτου –First Mover Advantages– (Leiberman and Montgomery, 1988), χωρίς να πληρώσουν βαρύ τίμημα σε Έρευνα & Ανάπτυξη εκμεταλλευόμενες εθνικές διαφορές. Για παράδειγμα, η καινοτομία που καρπώθηκε η Starbucks στην αμερικανική αγορά είναι η έξυπνη μεταφορά της ιταλικής κουλτούρας καφέ στις ΗΠΑ. Η ταχύτητα και η αποφασιστική ανάπτυξη μετά από μία επιτυχημένη «διεθνική» καινοτομία είναι κατόπιν κλειδί. Μπορεί κανείς να δει για παράδειγμα την επιτυχία του ελληνικού γιαουρτιού στη μεγάλη αμερικανική αγορά, όπου απαιτείται ταχύ και αποτελεσματικό marketing για ταχεία κατάληψη του ανταγωνιστικού χώρου από επίδοξους μιμητές-ανταγωνιστές.

2. Στρατηγική marketing σε διεθνή ανταγωνιστικά πλαίσια

Μια επιχείρηση η οποία λειτουργεί σε συγκεκριμένο κλάδο δραστηριότητας θα πρέπει να λάβει υπόψη της τον διεθνή ανταγωνισμό και τις ανταγωνιστικές επιπτώσεις των εθνικών συντελεστών πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων σε σχέση με διεθνείς ανταγωνιστές στη χάραξη στρατηγικής marketing. Συγκεντρώνει μεγαλύτερες πιθανότητες επιτυχίας η παραγωγή και διάθεση φτηνού υφάσματος ή φτηνού χύμα ελαιόλαδου ή η παραγωγή και διάθεση επώνυμων διαφοροποιημένων ρούχων και επώνυμου τυποποιημένου ελαιόλαδου; Έχει νόημα να εξακολουθούμε να παράγουμε και να επιδοτούμε την παραγωγή σιτηρών με υψηλότερο κόστος από τις διεθνείς τιμές τους, λόγω μικρών καλλιεργήσιμων εκτάσεων σε σχέση με το εξωτερικό, ή θα έπρεπε να ασχοληθούμε με γεωργικά είδη μεγαλύτερης προστιθέμενης αξίας, όπου το μέγεθος του κλήρου δεν παίζει μεγάλο ρόλο και ενδεχομένως μπορούμε να εκμεταλλευτούμε τοπικές συνθήκες και να είμαστε ανταγωνιστικοί διεθνώς; Το κόστος μεταφοράς ανά μονάδα βάρους είναι πλέον πολύ χαμηλό λόγω των θαλάσσιων μεταφορών, οπότε θα πρέπει κανείς να αποφασίζει το τι/πώς/πού θα παράξει και θα διανείμει, λαμβάνοντας υπόψη την παγκόσμια ανταγωνιστική σκακιέρα, μελετώντας τους κυριότερους διεθνείς ανταγωνιστές και τα δεδομένα της παγκόσμιας προσφοράς και ζήτησης και εστιάζοντας στις διεθνείς ευκαιρίες και στα πλεονεκτικά εθνικά, τοπικά και εταιρικά σημεία σε σχέση με τον διεθνή ανταγωνισμό.

3. Δημιουργία και βελτίωση παραγόντων

Οι εθνικοί παράγοντες ανταγωνιστικότητας στους οποίους αναφερθήκαμε προηγουμένως δεν πρέπει να εκλαμβάνονται ως δεδομένοι από τις εταιρείες. Όλες οι εταιρείες και κυρίως οι μεγαλύτερες έχουν τη δυνατότητα εφόσον το απαιτεί η στρατηγική τους να δημιουργούν ή να βελτιώνουν εθνικούς συντελεστές παραγωγικότητας σε ό,τι αφορά το αντικείμενό τους. Μπορούν για παράδειγμα να εισάγουν τεχνολογία, να εκπαιδεύουν προσωπικό, να δημιουργούν εκπαιδευτικά προγράμματα και κλαδικές υποδομές, να επενδύουν σε έρευνα και τεχνολογία, να δημιουργούν clusters με ανταγωνιστές και προμηθευτές, να συνεργάζονται με εκπαιδευτικά και ερευνητικά ιδρύματα, να επηρεάζουν τοπικά θέματα και μέσα από κλαδικά σωματεία να επηρεάζουν την κυβερνητική πολιτική σε φλέγοντα κλαδικά θέματα.

4. Διαφοροποίηση αντικειμένου (Diversification)

Οι πιθανότητες επιτυχημένης εισόδου σε νέους κλάδους αυξάνονται, όταν η εταιρεία επιλέγει νέους κλάδους δραστηριότητας οι οποίοι μεγιστοποιούν τη χρήση υφιστάμενων πόρων και εταιρικών συντελεστών ανταγωνιστικότητας (σχετιζόμενη διαφοροποίηση) και βασίζονται κατά το μέγιστο δυνατόν σε εθνικούς συντελεστές ανταγωνιστικότητας.

5. Μελέτη βέλτιστων πρακτικών (Benchmarking και Competitive Intelligence) σε παγκόσμιο επίπεδο

Οι εταιρείες παραμένουν ανταγωνιστικές όταν έχουν αναπτύξει συνεχείς διαδικασίες παρακολούθησης βέλτιστων πρακτικών σε διεθνές επίπεδο. Με απλά λόγια, πρέπει να σπεύδουν γρήγορα να αντλήσουν στοιχεία καινοτομίας, όπου και να εμφανιστούν παγκοσμίως, και να τα ενσωματώσουν στις δικές τους διαδικασίες με ευέλικτο τρόπο με σκοπό να παραμένουν ανταγωνιστικές διεθνώς. Εταιρείες που δεν επιθυμούν ή αδυνατούν να παρακολουθήσουν τις διεθνείς εξελίξεις βέλτιστων πρακτικών σε ό,τι αφορά τον κλάδο τους ή καθυστερούν υπέρμετρα να τις εφαρμόσουν, βρίσκονται πολύ σύντομα εκτός ανταγωνισμού.

6. Χωροθέτηση έδρας και υποκαταστημάτων

Είναι σημαντικό να χωροθετείται η έδρα μιας επιχείρησης ή ένα στρατηγικό υποκατάστημά της κατά το δυνατόν κοντά σε κλαδικά clusters ή σε κέντρα δραστηριότητας και πληροφοριών σε συναφές αντικείμενο. Ακόμα και στην εποχή της παγκοσμιοποίησης και του διαδικτύου η γεωγραφική γειτνίαση σε κέντρα συναφούς δραστηριότητας και ροής πληροφοριών και υποστηρικτικών βιομηχανιών παίζει σημαντικό ρόλο μέσω ανεπίσημων πληροφοριακών ανταλλαγών και συμβάλλει στη συνεχή ανταγωνιστική βελτίωση προϊόντων και διαδικασιών, στην πρόσβαση σε εξειδικευμένο προσωπικό, στην πρόσβαση σε εξειδικευμένους προμηθευτές, στη συνεχή ανάπτυξη καινοτομίας και στη δυναμική διατήρηση του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος. Δεν είναι τυχαίο ότι μια ναυτιλιακή εταιρεία νιώθει την ανάγκη να διατηρεί γραφεία σε συγκεκριμένες πόλεις, όπως Νέα Υόρκη, Λονδίνο, Σιγκαπούρη, Ρότερνταμ, Όσλο ή Πειραιάς, μια εταιρεία ανάπτυξης λογισμικού στη Βόρεια Καλιφόρνια, μια εταιρεία παραγωγής ταινιών στη Νότια Καλιφόρνια κ.ο.κ.

7. Κάθετες και οριζόντιες συνεργασίες και στρατηγικές συμμαχίες

Μακρόπνοες σχέσεις συνεργασίας με τους πλέον εξελιγμένους προμηθευτές αλλά και συνειδητή επιλογή συνεργασιών με τους πλέον απαιτητικούς πελάτες μπορούν να συνεισφέρουν στη συνεχή εξέλιξη του επιπέδου ανταγωνιστικότητας. Οριζόντιες συμπράξεις και στρατηγικές συμμαχίες με διεθνείς εταιρείες από χώρες που εμφανίζουν κλαδικά πλεονεκτήματα ή στις οποίες επιχειρείται εμπορική ανάπτυξη και απαιτείται τοπική γνώση, μπορούν να συνεισφέρουν στη μεταφορά και οικειοποίηση διεθνών πλεονεκτημάτων, μεταφορά γνώσης και τεχνολογίας και μεταφορά προς τα έξω οικείων ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων με διευκόλυνση της πρόσβασης σε διεθνείς αγορές.

8. Διεθνοποίηση

Μια επιχείρηση που αποφασίζει στρατηγικά να βγει από τα εθνικά της σύνορα είτε για απλές εξαγωγές μέσω τοπικών συνεργατών είτε μεταφέροντας τμήματα της αλυσίδας αξίας (value chain), θα πρέπει να λάβει υπόψη τα οικεία εθνικά πλεονεκτήματα και το πώς διαφέρουν σε σχέση με τα εθνικά πλεονεκτήματα άλλων χωρών.

- α. Να επιλέγει ως εξαγωγικούς στόχους χώρες όπου τα προϊόντα που παράγει και τα οποία ενσωματώνουν μεταξύ άλλων εθνικούς συντελεστές πλεονεκτημάτων, να υπερτερούν ή και να εμφανίζονται ως καινοτόμα σε σχέση με τα δεδομένα προσφοράς/ζήτησης της χώρας-στόχου.
- β. Να ενσωματώνει ει δυνατόν εθνικούς συντελεστές πλεονεκτημάτων ξένων χωρών δημιουργώντας παρουσία μέσω εταιρικών υποκαταστημάτων ή μέσα από μακρόπνοες συνεργασίες και στρατηγικές συμμαχίες με ξένους εταίρους.
- γ. Να επιλέγει ξένους προμηθευτές χωρίς εθνική προκατάληψη, εφόσον η σχέση ποιότητας/τιμής καθιστά ελκυστικά τα προϊόντα/υπηρεσίες τους σε σχέση με εγχώριες προμήθειες. Σε πρώτη ανάγνωση, η ύπαρξη ξένων προμηθευτικών οίκων πιθανόν να εμφανίζεται ότι δεν εξυπηρετεί εθνικά συμφέροντα. Εντούτοις, μεσομακροπρόθεσμα είναι ιδιαίτερα επωφελής, καθότι ο αγοραστής ωφελείται από μεταφορά τεχνολογίας και πλεονεκτημάτων ενσωματωμένων στις προμηθευόμενες ύλες καθιστώντας τον πιο ανταγωνιστικό διεθνώς.

Ανταγωνιστικότητα και Δημόσια Διοίκηση

Θα αναφερθούμε εν συντομία στο πολυσυζητημένο αυτό θέμα στον βαθμό που εξυπηρετεί τους σκοπούς της παρούσας ανάλυσης, χωρίς ουδεμία πρόθεση ή στόχο να το εξετάσουμε εκτενώς.

Η βασική κρατική μέριμνα θα πρέπει να εστιάζει στο να δημιουργήσει ένα συνεχώς εξελισσόμενο πλαίσιο και μία υποδομή λειτουργίας ευνοϊκή για ανάπτυξη κλάδων και επιχειρήσεων και ειδικά αυτών που εμφανίζονται πλεονεκτούντες, αίροντας ή μετριάζοντας τους εθνικούς παράγοντες μειονεκτημάτων. Παράλληλα θα πρέπει να αναλάβει συγκεκριμένες πανεθνικές πρωτοβουλίες κατά τρόπο καινοτόμο και επιχειρηματικό (state entrepreneurship) ή να εκχωρήσει επιχειρησιακές πρωτοβουλίες σε ιδιωτικούς φορείς κατά τρόπο αξιοκρατικό και διαφανή. Επίσης, ο ευρύτερος δημόσιος τομέας θα πρέπει να μειώσει την παρουσία του αποχωρώντας μέσω ιδιωτικοποιήσεων ή συμπράττοντας με ιδιωτικούς φορείς σε ένα πλήθος οικονομικών δραστηριοτήτων που έχει ανεπιτυχώς εν πολλοίς δραστηριοποιηθεί σε όλη τη σύγχρονη ελληνική ιστορία, αφήνοντας τις δυνάμεις του ανταγωνισμού να λειτουργήσουν σε ένα ορθολογικά δομημένο πλαίσιο.

Επιγραμματικά αναφέρουμε τα εξής:

1. Επείγουσα βελτίωση φυσικών υποδομών

- Λιμένες & περιφερειακοί αερολιμένες
- Οδικό δίκτυο
- Σιδηροδρομικό δίκτυο
- Ύδρευση/αποχέτευση
- Περαιτέρω ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός οδικού δικτύου
- Περιβαλλοντικά έργα

Θα πρέπει εδώ να αναφερθεί ότι οι λιμένες της χώρας είναι σε κακή κατάσταση δεδομένης και της κυρίαρχης θέσης μας στην παγκόσμια ναυτιλία, το δε σιδηροδρομικό δίκτυο σε άθλια κατάσταση σε σχέση με αντίστοιχα ευρωπαϊκά, η εκμετάλλευση του οποίου αποτελεί βαθιά οικονομική πληγή διαχρονικά (αναφέρουμε ενδεικτικά

πρόσφατη κάλυψη δυσβάσταχτου χρέους ΟΣΕ περί τα 10 δισ. ευρώ από την Κεντρική Κυβέρνηση) και σημαντικότερη ανάσχεση επενδύσεων σε ευρύτερα δίκτυα ολοκληρωμένων μεταφορών και υπηρεσιών logistics.

Δεδομένης της μείωσης των δημόσιων επενδύσεων στην παρούσα υφεσιακή συγκυρία, θα πρέπει να αναφερθεί ότι, πολλές βελτιώσεις μπορούν να πραγματοποιηθούν με ευρωπαϊκή συγχρηματοδότηση, καθώς και με ιδιωτικές επενδύσεις μέσω ΣΔΙΤ, υπό όρους αναθέσεις εκμεταλλεύσεων κ.λπ. Αναφέρεται χάριν παραδείγματος η επιτυχημένη σύμβαση εκμετάλλευσης τμήματος του Λιμένος Πειραιώς, η οποία περιλαμβάνει όρους σημαντικών επενδύσεων και βελτιώσεων που πραγματοποιούνται από την ανάδοχο ξένη εταιρεία. Το επιτυχημένο μοντέλο παραχώρησης εκμετάλλευσης για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα μπορεί να χρησιμοποιηθεί προσεκτικά για ανέξοδη αναβάθμιση υποδομών και επιπέδου λειτουργίας.

Οι δημόσιες επενδύσεις σε έργα υποδομής θεωρούνται από κορυφαίους οικονομολόγους ως καταλύτες εξόδου από παρατεταμένες υφέσεις, θα έχουν δε ως αποτέλεσμα αναχαίτιση της ανεργίας που μαστίζει τον κατασκευαστικό κλάδο και μείωση του ισχυρού ρεύματος εξόδου από τη χώρα άξιων Ελλήνων μηχανικών.

2. Επείγουσα βελτίωση υποδομών παρεχόμενων υπηρεσιών

- Εθνικό σύστημα παιδείας
- Εθνικό σύστημα υγείας
- Σύστημα απονομής δικαιοσύνης
- Τοπική αυτοδιοίκηση

Μια χώρα δεν μπορεί να αισιοδοξεί με προβληματικά συστήματα παροχής ζωτικών υπηρεσιών προς τον πολίτη. Απαιτείται τίποτα λιγότερο από μία επανάσταση και ριζικός ανασχεδιασμός των συστημάτων λαμβάνοντας υπόψη και βέλτιστες διαδικασίες από τη διεθνή εμπειρία (International Benchmarking). Η τρέχουσα κρίση αποτελεί μία πρώτης τάξεως ευκαιρία για ριζικές αλλαγές, αρκεί η ηγεσία να αρθεί στο ύψος των περιστάσεων. Τέλος, η ιδιωτική πρωτοβουλία θα πρέπει να κληθεί να αναλάβει περισσότερα πεδία λειτουργίας αυτόνομα ή σε σύμπραξη με το Δημόσιο ακόμα και σε βασικά συστήματα, που μέχρι πρότινος εθεωρούντο φυσικά κρατικά μονοπώλια, δεδομένης της μεγάλης διαχειριστικής αποτυχίας του Δημοσίου καθ' όλη τη διάρκεια της σύγχρονης ιστορίας μας η οποία αποτελεί και έναν εκ των σημαντικότερων παραγόντων που μας οδήγησαν στην παρούσα κρίση.

3. Επείγουσα επικοινωνιακή τόνωση του brand "Greece"

Το brand name "Greece" έχει υποστεί σημαντική φθορά από την έναρξη της κρίσης και εντεύθεν λόγω των συνεχών αρνητικών δημοσιευμάτων του ξένου τύπου που πολλές φορές παρουσίαζαν με υπερβολικό τόνο τις εξελίξεις στη χώρα. Ο αρνητισμός αυτός πλήττει με πολλαπλούς τρόπους ελληνικά επιχειρηματικά συμφέροντα και την εθνική ανταγωνιστικότητα κατά τρόπο μη μετρήσιμο αλλά ιδιαίτερα βλαβερό, καθώς υποσκάπτει τη φερόμενη αξιοπιστία ελληνικών φορέων και επιχειρήσεων, βλάπτει τον τουρισμό, τις συνεργασίες ελληνικών και ξένων επιχειρήσεων, τη φερόμενη πιστοληπτική ικανότητα επιχειρήσεων και του ίδιου του κράτους πέραν αντικειμενικών κριτηρίων και υπεισέρχεται σχεδόν παντού. Είναι επιτακτική εθνική ανάγκη να ανατεθεί, σχεδιαστεί και υλοποιηθεί μία άμεση και επιθετική επικοινωνιακή πολιτική για να αποκατασταθεί και ενισχυθεί το brand "Greece".

4. Άμεση άρση αναχρονιστικών απαγορεύσεων και επιβαρύνσεων

Η άμεση άρση αναχρονιστικών απαγορεύσεων και επιβαρύνσεων που πολλάκις φτάνουν στα όρια του παραλογισμού και τα οποία αποτελούν συσσωρευμένα απολιθώματα του παρελθόντος στη λογική της υπεράσπισης συντεχνιακών συμφερόντων εις βάρος του ευρύτερου συνόλου, είναι κάτι που πρέπει και μπορεί να γίνει

σχετικά γρήγορα μετά από σύντομη προσεκτική μελέτη. Ενδεικτικά και μόνο αναφέρουμε το πρόσφατο απίστευτα θετικό αποτέλεσμα αλματώδους ανόδου των αφίξεων στην κρουαζιέρα με πολλαπλές ωφέλειες για την Εθνική Οικονομία μετά την άρση του "cabotage". Υπάρχουν συνεπώς σημαντικότερες ωφέλειες που μπορούμε να δρέψουμε μόνο με εξορθολογισμό του ρυθμιστικού πλαισίου και ουσιαστικά χωρίς οικονομικό κόστος. Είναι πλέον επιτακτική εθνική ανάγκη λόγω της παρούσης συγκυρίας να γίνουν αυτές οι τομές άμεσα, χωρίς καμία περαιτέρω καθυστέρηση ή δισταγμό λόγω κακώς εννοούμενου πολιτικού κόστους.

5. Πολιτικές στήριξης υποσχόμενων κλάδων

Οι κλάδοι οι οποίοι κατά γενική ομολογία παρουσιάζουν δυνητικά εθνικά πλεονεκτήματα θα πρέπει να τύχουν στήριξης από τη Δημόσια Διοίκηση.

Η στήριξη δεν θα πρέπει να εξαντλείται σε μορφές επιχορήγησης οι οποίες παρήγαγαν μεν αποτελέσματα αλλά και στρεβλώσεις με αμφιλεγόμενα αποτελέσματα ή σε μορφές προστατευτισμού, οι οποίες έχουν ενδεχομένως νόημα εάν είναι βραχυπρόθεσμες και ουσιαστικές (συνήθως τακτική του ΜΙΤΙ – Υπουργείου Ανάπτυξης της Ιαπωνίας με συχνά θετικά αποτελέσματα) και όχι μακροπρόθεσμες, οι οποίες αποτρέπουν τον ανταγωνισμό και εν τέλει δημιουργούν μη ανταγωνιστικούς κλάδους.

Η στήριξη μπορεί να πάρει τη μορφή ολικής προβολής κλάδων, όπως π.χ. του ελληνικού τουρισμού μέσω ΕΟΤ ή και με έξυπνους λιγότερο κοστοβόρους τρόπους, όπως προβολή μέσω ταινιών διεθνών σκηνοθετών που μπορούν να γυριστούν στην Ελλάδα, επιθετική χρήση e-προβολής κ.ο.κ., αλλά και εκσυγχρονισμού και εκλογίκευσης της νομοθεσίας, ώστε να γενικεύσει π.χ. τη χρήση γενόσημων φαρμάκων ανακουφίζοντας τα Ασφαλιστικά Ταμεία και ευνοώντας την ελληνική φαρμακοβιομηχανία, να άρει εισφορές υπέρ τρίτων που έχουν φέρει σε επικίνδυνη θέση την επιβατηγό ναυτιλία, να επιτρέψει υπό προϋποθέσεις την ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων, γεγονός που θα βελτιώσει και τα υφιστάμενα κρατικά πανεπιστήμια τα οποία θα ανοιχθούν στις δυνάμεις του ανταγωνισμού, να επιτρέψει χρήσεις δραστηριοτήτων, όπως χώρους εστίασης εντός αρχαιολογικών χώρων που θα λειτουργούν κατά τρόπο ελεγχόμενο, για να αναφερθούμε σε λίγες μόνο από τις απαγορευτικές και αντι-αναπτυξιακές περιπτώσεις υπερ-ρύθμισης που ταλανίζουν την ελληνική επιχειρηματική δραστηριότητα.

Τέλος θα πρέπει να καταβληθεί κάθε προσπάθεια μείωσης της άμεσης και έμμεσης φορολογίας που, σε συνδυασμό με τις υψηλότερες ασφαλιστικές εισφορές, θέτουν σε άμεσο μειονέκτημα ολόκληρους κλάδους έναντι ανταγωνιστών του εξωτερικού που λειτουργούν με χαμηλότερους συντελεστές τόσο γενικά όσο και ειδικότερα σε στρατηγικούς ανταγωνιστικούς κλάδους για την ελληνική οικονομία. Μεσομακροπρόθεσμα τα δημόσια οικονομικά θα ωφεληθούν από την ανάπτυξη που επιφέρει η φορολογική ελάφρυνση σε σχέση με τις βραχυπρόθεσμες εισροές της υπερφορολόγησης που στραγγαλίζουν κλάδους ολόκληρους, αποδομούν ανεπιστρεπτή παραγωγικό και κοινωνικό ιστό και υποθηκεύουν το μέλλον.

6. International Benchmarking Δημόσιας Διοίκησης

Με μία σε βάθος μελέτη βέλτιστων πρακτικών προηγμένων χωρών σε επίπεδο κεντρικής κυβέρνησης και τοπικής αυτοδιοίκησης, θα εξαχθούν πολύτιμα συμπεράσματα για βελτιώσεις ή και ριζικό ανασχεδιασμό τμημάτων και πρακτικών του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Απομένει βέβαια να βρεθεί η πολιτική βούληση και η ηγεσία για την υλοποίηση ριζικών αλλαγών.

Συμπεράσματα

Η βασική θέση του παρόντος άρθρου είναι ότι η Ελλάδα είναι προικισμένη με φυσικούς και επίκτητους παράγοντες ανταγωνιστικότητας οι οποίοι εν συντομία παρουσιάστηκαν και οι οποίοι μπορούν να αποτελέσουν βάσεις δημιουργίας ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων σε πληθώρα κλάδων, με την προϋπόθεση άρσης αναχρονιστικών εμποδίων και ανασχέσεων. Εταιρείες που δραστηριοποιούνται σε ανταγωνιστικούς κλάδους απορροφούν, ανασυνθέτουν και οικειοποιούνται εθνικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα ανοίγοντας τον δρόμο προς τη διεθνή ανταγωνιστικότητα, την ανάπτυξη και την ευημερία.

Εναπόκειται πρωτίστως στη Δημόσια Διοίκηση να διαμορφώσει το ανταγωνιστικό πλαίσιο της μετά κρίση εποχής, αίροντας τις αναπτυξιακές τροχοπέδες και αφήνοντας ελεύθερες τις δυνάμεις του ανταγωνισμού και των αποδεδειγμένων ελληνικών δεξιοτήτων, αλλά και στις ελληνικές επιχειρήσεις να χαράξουν στρατηγικές και πολιτικές που θα εκμεταλλευτούν διεθνείς ευκαιρίες, βασισόμενες στα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα τόσο αυτά που αντλούν από τους εθνικούς συντελεστές όσο και αυτά που στρατηγικά δημιουργούν, ώστε να κερδηθεί η μάχη της ανταγωνιστικότητας στους διεθνείς στίβους σε ορισμένους στρατηγικούς πολλά υποσχόμενους κλάδους που δύνανται να σύρουν τη χώρα μας από το τέλμα της σημερινής κρίσης προς την αειφόρο ανάπτυξη και ευημερία.

Βιβλιογραφία - Πηγές

- Barney, J. B., (1991), "Firm Resources and Sustained Competitive Advantage", *Journal of Management*, Vol. 17, No. 1, pp. 99-120.
- Lippman, S. and Rumelt, R., (1982), "Uncertain Imitability: An Analysis of Interfirm Differences in Efficiency under Competition", *Bell Journal of Economics*, Vol. 13, pp. 418-438.
- McKinsey & Company, (2011), Η Ελλάδα 10 Χρόνια Μπροστά (*working paper* – September 2011).
- Porter, M. E., (1990), *The Competitive Advantage of Nations*, London: Macmillan.
- Prahalad, C. K. and Hamel, G., (1990), "The Core Competence of the Corporation", *Harvard Business Review*, Vol. 68, No. 3, May-June, pp. 79-91.
- Ricardo, D., (1817), *The Theory of Competitive Advantage* (London: Penuin English Library).
- Smith, A., (1776), *The Wealth of Nations* (London: Penuin English Library).

